

SUN'IY INTELLEKTNING HAYOTIMIZDAGI AHAMIYATI

Djapparov Flyur Fatxullaevich

Malaka oshirish instituti jismoniy tayyorgarlik sikli o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.21023950>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-iyun 2026 yil
Ma'qullandi: 27-iyun 2026 yil
Nashr qilindi: 29-iyun 2026 yil

KEYWORDS

Axborot texnologiyalari rivojlanishi natijasida sun'iy intellekt reallikka aylandi va shiddat bilan hayotimizga kirib keldi. Hozirda biz foydalanayotgan ko'plab dasturlar, jumladan, mobil qurilmalarning barchasi sun'iy tafakkur mahsulidir.

ABSTRACT

Hozirgi zamon axborot texnologiyalari va sun'iy intellektning rivojlanishi hayotimizning barcha sohalariga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt nafaqat yangi texnologiyalardan biri, balki ijtimoiy va iqtisodiy sohalarda murakkab jarayonlarni avtomatlashtirish va takomillashtirish uchun muhim vositaga aylandi. Shuningdek, uning taraqqiyoti yangi imkoniyatlar bilan birga, ayrim muammolar va xavf xatarlarni ham olib kelmoqda. Maqolada sun'iy intellektning hayotimizga ta'siri, ijobiy va salbiy tomonlari hamda uni rivojlantirish va qonuniy tartibga solish masalalari muhokama qilinadi.

Hozirgi zamon axborot texnologiyalari va sun'iy intellektning rivojlanishi hayotimizning barcha sohalariga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt nafaqat yangi texnologiyalardan biri, balki ijtimoiy va iqtisodiy sohalarda murakkab jarayonlarni avtomatlashtirish va takomillashtirish uchun muhim vositaga aylandi. Shuningdek, uning taraqqiyoti yangi imkoniyatlar bilan birga, ayrim muammolar va xavf xatarlarni ham olib kelmoqda. Maqolada sun'iy intellektning hayotimizga ta'siri, ijobiy va salbiy tomonlari hamda uni rivojlantirish va qonuniy tartibga solish masalalari muhokama qilinadi.

Axborot texnologiyalari rivojlanishi natijasida sun'iy intellekt reallikka aylandi va shiddat bilan hayotimizga kirib keldi. Hozirda biz foydalanayotgan ko'plab dasturlar, jumladan, mobil qurilmalarning barchasi sun'iy tafakkur mahsulidir. Ularni yaratish va yig'ish jarayonida ham maxsus robotlarning beminnat xizmatidan foydalaniladi. Aniqrog'i, bir robotni yaratish uchun boshqa bir robot ishlatiladi.

Shu o'rinda savol tug'ilishi tabiiy. Sun'iy intellekt odamlardan ishini tortib olib qo'ymaydimi? Sun'iy intellektning o'zi odamlarning ishini olib qo'ymaydi, lekin undan unumli foydalana oladigan boshqa odamlar tortib olishi mumkin. Sun'iy intellektning aynan o'zidan qo'rqish kerak emas, balki uni yaxshilab o'rganish zarur bo'ladi. Bugungi kunda u ayniqsa media sohasiga shiddat bilan kirib keldi. Tasvir ustida ishlash, montaj qilish kabilarda qo'l kelyapti. Chet elda shu darajaga chiqdiki, televideniya boshlovchilarning sun'iy intellekt shakli yaratilib, dasturlar olib borilmoqda. Sun'iy intellektning salbiy jihatlari bormi? Bunday olib qaraganda, salbiy tomonlar hamma narsada bor. Aytaylik, oddiy pichoqdan oshxona anjomi

sifatida, ham qurol sifatida ham foydalanish mumkin. Sun'iy intellekt ham nima maqsadda, kimning qo'lida ishlatilishiga qarab foydali yoki zararli bo'lishi mumkin.

Yana shunga e'tibor qaratish lozimki, sun'iy intellekt dunyodagi har to'rtinchi o'rniga ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalarining eng katta ta'siri ofis ishlariga to'g'ri keladi, chunki generativ sun'iy intellekt ko'plab vazifalarni avtomatlashtirish qobiliyatiga ega. Xalqaro mehnat tashkiloti va Polsha Milliy tadqiqot instituti tomonidan o'tkazilgan yangi qo'shma tadqiqotga ko'ra, sun'iy intellektdan foydalanishning eng katta ehtimoliy natijasi – insonni kompyuter bilan to'liq almashtirish emas, balki mehnat jarayonining transformatsiyalanishi bo'ladi.

Qayd etilishicha, sun'iy intellekt mehnat bozorida erkaklar va ayollarga turlicha ta'sir ko'rsatadi. Dunyodagi ish o'rinarining qariyb 25 % potensial ravishda sun'iy intellekt ta'siriga uchraydi. Rivojlangan davlatlarda ushbu ko'rsatkich 34 % ga teng. Shu bilan birga, uning ayollar faoliyatiga ta'sir ko'rsatish ehtimoli yuqori. Sun'iy intellekt turli sohalarda, masalan, tibbiyotda ham foydali bo'lishi mumkin. Tasavvur qiling, maxsus dasturga sog'lig'ingizga oid shikoyatlarni yozib bersangiz, u sizga tashxis qo'yadi. Ya'ni, qanday davolanish yo'llarini ko'rsatib beradi va kerakli shifokorga yo'naltiradi. Albatta, sun'iy intellekt haqiqiy shifokorlarning o'rnini egallamaydi va bu haqda o'zi ham aytadi.

U kasalingizni aniqlab, davolanish uchun qaysi shifokorga murojaat qilishni tavsiya qiladi. Shuningdek, u maqolalar yozishda, juda yirik bazadagi ma'lumotlarni tahlil qilishda qo'l keladi. Sun'iy intellekt matnlar, suratlar, audio va videolar generatsiyasida yordamchi vazifasini bajaradi. Ta'lim sohasida ham uning o'rnini juda ahamiyatli. Masalan, ChatGPTga oyiga muayyan miqdorda pul to'lab, obuna bo'lish katta foyda berdi. U farzandlaringizga turli fanlarda ma'lumotlarni juda ham yaxshi biladigan o'qituvchi bo'lishi mumkin. Sun'iy intellekt avval bolaning fanni bilish darajasini aniqlaydi va har bir bolaga mos dasturni tuzib beradi, fanni o'rgatadi.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, sun'iy intellektning salbiy tomonlari ham bor. Masalan, taniqli shaxslarning, tadbirkorlarning yuzlari va ovozlari ishlatib, ularning qiyofasida odamlardan aldov yo'li bilan pul undirish holatlari bo'lishi mumkin. Ya'ni, «Biz sizga ko'p daromad qilish yo'llarini o'rgatamiz, buning uchun shu havolaga o'ting va men sizga qanday boyiganimni o'rgataman», degan videolar ijtimoiy tarmoqlarda paydo bo'lmoqda. Bunday videolar Facebook va Instagramda ko'p tarqaldi. Afsuski, ko'pchilik bilmagani va ma'lumotlarni tekshirish imkoni bo'lmagani uchun aldanib, katta pulga chuv tushib qolayotgani ham xech birimizga sir emas. Hozir biz shunaqa zamonda yashayapmizki, har bir ko'rgan narsamizni albatta tekshirishimiz kerak. Sun'iy intellekt yordamida qonuniy daromad olish ham mumkin. Oddiy misol, dizayn sohasida ishlasangiz yoki bu sohada ta'limingiz bo'lmasa ham, sun'iy intellektdan foydalanib so'zlar orqali logotiplar chizishingiz mumkin. Keyin ularni sotsangiz bo'ladi. Yoki kontent yaratish davrida yashayapmiz. U kontent yaratishda ham juda katta yordam beradi.

Mamlakatimizda sun'iy intellektni yanada rivojlantirish, deyarli barcha sohaga uni tadbiv etish maqsadida bir qancha me'yoriy hujjatlar qabul qilinmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 10 oktabr kunidagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030 yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-358-son Qarori qabul qilingan. Unda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy qilish uchun qulay shart sharoitlar yaratish, mamlakatimizning

sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanuvchi dunyoning yetakchi davlatlari qatoriga kirishiga erishish, shuningdek, «Raqamli O'zbekiston — 2030» Strategiyasida belgilangan maqsadlar ijrosini ta'minlash maqsadida bir qator vazifalar belgilab berilgan.

Bundan tashqari, Davlatimiz rahbarining 2025 yil 30 aprel kunidagi "Ichki ishlar organlari tizimini raqamli transformatsiya qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-155- son Qarori ham bugungi kunda dolzarb ahamiyatga ega. Chunki axborot texnologiyalarining rivojlanishi, inson hayotining barcha jabhalariga kirib kelishi qulayliklar bilan birga, yangi tahdidlarni ham olib kelmoqda. Milliy segmentimizda kiberxavfsizlik tahdidlari ham parallel ravishda o'smoqda. Firibgarlik yo'li bilan personal, ya'ni shaxsga doir ma'lumotlarning o'g'irlanishi asosiy tahdidlardan bo'lib bormoqda. Bunday sharoitda ichki ishlar xodimlarining axborot texnologiyalaridan keng foydalanishlari bilan bir qatorda, ular yordamida amalga oshirilgan jinoyatlarga ham qarshi kurashish vazifasi turibdi.

Davlatimiz rahbarining yuqorida tilga olingan qarorida ichki ishlar organlarini raqamli transformatsiya qilish asosiy ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Sohada kiberxavfsizlikni ta'minlash, jinoyatlarga qarshi kurashish yo'nalishida sun'iy intellekt va axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan keng foydalanish nazarda tutilganligi bilan ham bu qaror ahamiyatlidir.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellektning zararidan foydasi ko'p, albatta. Faqat undan to'g'ri, oqilona joydalanish lozim. Hozirda ko'p takrorlanayotganidek, u qo'rqinchli va cheklab qo'yiladigan xavf emas. Uni inson boshqaruvidan chiqarib yubormaslik kerak. Biroq nima bo'lganda ham, unga ongli mavjudot sifatida qarash noto'g'ri. Chunki u ulkan imkoniyatlarga ega bo'lsada, inson tomonidan ixtiro qilinganligini unutmasligimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 10 oktabr kunidagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030 yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-358-son Qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 30 aprel kunidagi "Ichki ishlar organlari tizimini raqamli transformatsiya qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-155- son Qarori.
3. Xalqaro mehnat tashkiloti va Polsha Milliy tadqiqot institutining "Sun'iy intellektning mehnat bozoriga ta'siri" bo'yicha qo'shma tadqiqoti.
4. Jahon axborot texnologiyalari va sun'iy intellekt sohasidagi zamonaviy ilmiy maqolalar va tahlillar.